

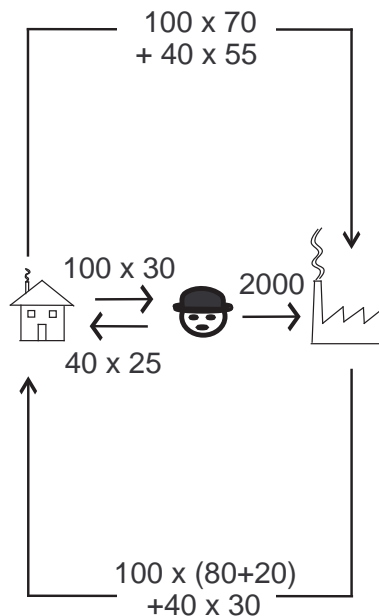
Facit

Makroekonomi NA0133

5 juni 2014.

OBS! Här finns svar på räkneuppgifterna, samt skissar på möjliga svar på de övriga uppgifterna.

1. (a)

(i) $BNP = 11\ 200$ kr/kvartal

(ii) $I = 2000$ kr/kvartal

$I = 18$ procent av BNP.

(iii) $\frac{20 \times 100 + 40 \times 30}{11200} \times 100 = 29$ procent av BNP.

- (b) i. Under första kvartalet ökar företagens lager: värdet av företagets lager ökar med 1000 kronor. Enligt Keynes reagerar företagen på lagerökningen genom att minska sin produktion i enlighet med förra periodens efterfrågan. Därmed sjunker BNP till 10200 kronor det andra kvartalet.
- ii. Ekonomin återhämtar sig inte med en gång, eftersom hushållens inkomster har gått ned med 1000 kronor till kvartal 2. Därmed blir deras konsumtion under kvartal 2 mindre med 700 kronor jämfört med den långsiktiga jämvikten. Detta innebär att BNP kvartal 3 återhämtar sig med 300 kronor, till 10500 kronor. Återhämtningsprocessen fortsätter stegvis tillbaka till den gamla, långsiktiga, jämvikten.
- (c) Staten (regeringen) brukar inte agera aktivt för att styra konjunkturen, eftersom instrumenten den har—som till exempel att ändra skatter eller ökar sina utgifter—är klumpiga och långsamma,

både att införa och att ge effekt. Istället är det centralbanken som styr konjunkturen genom att justera den kortsiktiga räntan i ekonomin. När räntan sjunker är alternativkostnaden av att spendera pengar lägre, oavsett om det gäller investering eller konsumtion. Därmed tenderar både C och I att öka när banken sänker räntan, och därmed drivs konjunkturen uppåt.

2. (a) i. Ekonomin är i långsiktig jämvikt eftersom det tillverkas 100 verktyg per år, samtidigt som 100 verktyg per år går sönder. Antalet som går sönder är 1000×0.1 , tio procent av alla som används under året. Eftersom 20 procent av arbetarna jobbar med investering är $C = 160$ kronor/år, medan $I = 40$ kronor/år.
- ii. Direkt efter branden måste 50 procent av arbetskraften jobba utan verktyg. Dessa är hälften så produktiva, motsvarande 100 kronor/år. De med verktyg är lika produktiva som innan, och därmed att BNP per capita i genomsnitt 150 kronor/år.
- iii. Åren efter branden byggs verktygslagret upp igen eftersom verktygsproduktion överstiger depreciering, även om 'bara' 200 personer jobbar inom verktygsproduktion. Under första året efter branden, till exempel, producerar de 75 verktyg, medan bara 50 går sönder i slutet på året (dvs $0,1 \times 500$). BNP stiger gradvis tillbaka till sin gamla nivå.
- (b) Om öborna enbart investerar i nytt kapital av samma sort som de redan har—alltså ytterligare verktyg—kommer det knappast att gynna deras BNP, samtidigt som konsumtionen C minskar. Om vi antar att fler än ett verktyg inte ger någon extra nytta sjunker C till 100 kronor/år när hälften jobbar med verktygsproduktion, medan I ökar till 100 kronor/år. BNP blir oförändrad, 200 kronor/år.

För att få till långsiktig tillväxt måste öborna anamma ny teknologi. Det kan innebära att de kopierar idéer från andra ekonomier, eller utvecklar nya idéer själva. För att dessa idéer ska införas snabbt krävs det *dessutom* en hög nivå på investering i nytt kapital.

Skriv mer sedan, utveckla resonemanget eller skriv i detalj om olika fall, till exempel.

3. Jag skissar på innehållet i ett möjligt svar här. Tänk på att ni får gärna göra som uppmanat och skriva som ett riktigt PM. . . .

Utgångsläget är—enligt frågan—ett land med ordnade statsfinanser samt en oberoende centralbank med ett lagstadgat mål att hålla inflation nära 2 procent per år. Dock vill den nya regeringen driva upp konjunkturen genom att höja G och minska räntan.

Den omedelbara effekten av dessa åtgärder kan vi analysera med hjälp av den keynesianska modellen och det cirkulära flödet. När regeringen höjer sin konsumtion samt sänker alternativkostnaden av hushållens konsumtion och investering, ökar aggregerad efterfrågan. Företagens lager minskar, och de höjer sin produktion. BNP stiger och arbetslösheten sjunker.

Dock är läget med högre BNP och lägre arbetslöshet inte hållbart; ekonomin var i långsiktig jämvikt från början. Eftersom arbetslöshet är under sin strukturella nivå uppstår det en press uppåt på lönerna i ekonomin. Arbetstagare har en stark förhandlingsposition, samt att arbetsgivarna betalar gärna högre löner än sina konkurrenter för att lättare kunna rekrytera, behålla, och motivera sin arbetskraft. Det är inte möjligt för alla företag att betalar mer än sina konkurrenter; istället accelererar inflation.

Trots den accelerande inflationen har den inga reala effekter, eftersom den (numera) är förväntad. Därmed går arbetslösheten och BNP tillbaka till sina strukturella nivåer.

Det mest grundläggande att förstå är att på lång sikt gäller $MV = PY$, där Y bestäms av reala faktorer (ekonomins produktionskapacitet, arbetsmarknadens funktion, osv) och *förväntade* ökningar i MV leder enbart till ökningar i P , alltså inflation. *Oväntade* ökningar i MV kan tillfälligt orsaka att Y hamnar över sin strukturella nivå.

Förklaringen bör stärkas med minst en figur, antingen på phillipskurvor eller AD–AS-modellen. Eventuellt båda två.

Vad gäller exempel skulle man till exempel kunna förklara att det finns ingen koppling mellan storleken på G och BNP, eller inflation och arbetslöshet. Man kan skissa på 'riktiga' phillipskurvor, till exempel den vi har sett från Storbritannien.

4. (a) Av de andra 28 000 är 8000 arbetslösa, och de andra 20 000 är utanför arbetskraften. Vi kan inte säga ifall de är nedmuntrade eller helt utanför.
- (b) Det är möjligt att regeringens beräkning är korrekt såtillvida att 2000 lämnar arbetskraften. Antagligen hoppas regeringen att arbetslösheten också kommer att sjunka med 2000, men detta är ytterst osannolikt. Det är inte så att det finns ett fast antal jobb i ekonomin, och lite för många arbetssökande i förhållande till dessa jobb. Istället uppstår arbetslöshet som ett resultat av hur

arbetsmarknaden fungerar. Ändras inte detta funktionssätt kommer arbetslösheten att ligga kvar på 10 procent även efter arbetskraften har minskat.

- (c) Nivån på teknologin i en ekonomi bestämmer hur mycket arbetskraften kan producera, inte hur många av dem som får jobb. Ju bättre teknologi desto mer produktion från ett givet antal personer, och därmed högre BNP.

Som ovan, det är inte så att det finns ett fast mångd med saker som ska produceras inom ekonomin, och att högre produktivitet innebär att färre personer behövs för att producera denna mängd.

Dock är det sant att teknologisk förändring skapar omkastningar i ekonomin, och dessa kan leda till att vissa jobb försvinner medan andra tillkommer.

- (d) Ifall arbetslösheten ska minskas måste man tackla arbetsmarknaden. Om man tror att de flesta arbetslösa inte får jobb för att de kräver för hög lön i förhållande till deras produktivitet, då gäller det att höja deras produktivitet eller sänka deras lönekrav. Detta kan uppnås genom till exempel utbildning (det förra) eller olika åtgärder för att öka incitamenten att jobba, till exempel minskat skatt på arbete samt tuffare villkor för a-kassa.

Om man tror istället att en viss storlek på 'reservarmén' krävs för att hålla lönerna under kontroll gäller det (i) att höja reservarméns verkan genom att (som ovan) ökar incitamenten att söka jobb, eller (ii) ändra processen genom vilken lönerna bestäms i ekonomin. Enligt puckerhypotesen ska löner helst bestämmas helt individuellt, eller genom en central process för hela ekonomin. När istället olika grupperingar konkurrerar med varandra om att få de högsta lönerna krävs en stor reservarmé för att hålla lönepressen i schack.

5. (a) Import ökar med 60 miljoner EUR, export är oförändrad, aggregerad efterfrågan ökar med 40 miljoner EUR, och bytesbalansen blir minus 60 miljoner EUR.
- (b) På sikt leder den expansiva politiken till inflation, och då sjunker export eftersom växelkursen hålls fast. Problemen med bytesbalansen förvärras. På sikt måste kostnaderna i landet minska igen tills de är i nivå med de andra länderna i unionen; alternativet är att landet lämnar unionen och låter valutan flyta fritt.
- (c) När den globala krisen inträffade 2008 ville internationella investerare inte hålla svenska tillgångar, allt annat lika, eftersom det ansågs riskabelt att hålla tillgångar i en så liten valuta. Därför tappade valutan kraftigt i värde. Effekten var att svenska produkter blev billigare relativt utländska produkter, vilket gynnade export från Sverige och missgynnade import till Sverige. Alltså gynnades svensk produktion, AD i Sverige fick en kick och vi slapp de värsta effekterna av krisen.

I termer av ränteparitetsvillkoret, $i = i^* + e + \text{riskpremie}$, kan vi säga att riskpremien steg när krisen uppdagades, medan både i och i^* var nära noll (räntor hemma och i utlandet). För jämvikt krävdes då en förväntad appreciering på den svenska valutan (e måste vara negativ), vilket innebar ett omedelbart tapp i värde.

6. Ett förslag ...

Dela upp frågan i två. (1) Leder handel till högre tillväxt? (2) Leder högre tillväxt till lägre arbetslöshet? Sedan kan du, som bonus, också ta frågan (3) ifall handel leder direkt till någon effekt på arbetsmarknaden.

(1) Kanske i viss mån.

(2) Nej.

(3) Kanske. T.ex. om handel leder till större och snabbare omkastningar i ekonomin kan det leda till högre arbetslöshet. Att öppna upp plötsligt för handel kan definitivt leda till omkastningar och arbetslöshet på kort sikt.

Du kanske också vill jämföra kort- och långsiktiga effekter.